



ZRC SAZU

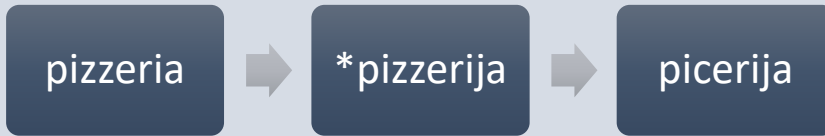
Zidovi in mostovi – prevzemanje besed in besednih zvez
Lektorsko društvo Slovenije, 14. september 2023

Prevzemanje: pravopisni in leksikalni vidik

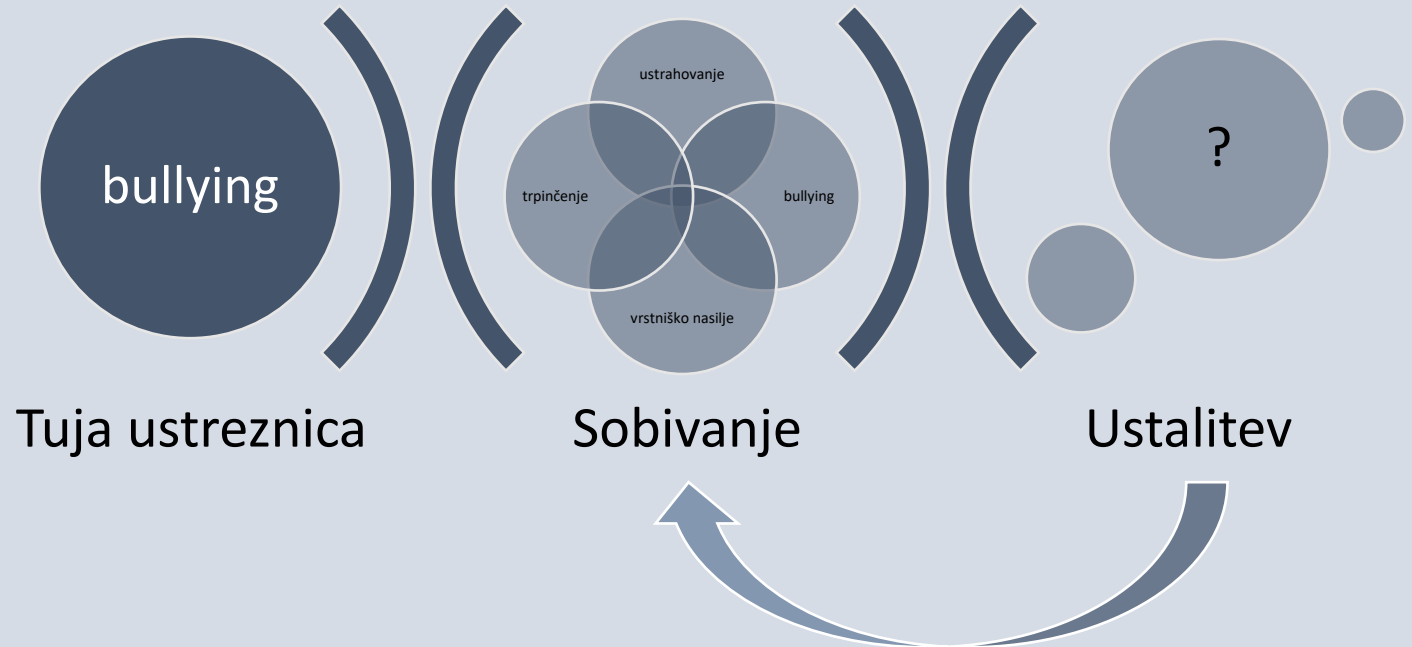
Urška Vranjek Ošlak
ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

Med zidovi in mostovi ... ali v valovih?

Takole?



Ali takole?





Pravopisni vidik

- kadar je mogoče, **upoštevamo** pravopisna pravila za slovenščino
 - *predtrumpovski, proevropski*
- zlasti: pisanje skupaj oz. narazen, velika začetnica, ločila
- ekspresivnost
- pomen
 - *barbiemanija*
 - *barbimanija*
 - *barbikomanija*



Leksikalni vidik

- informirana (!) prilagodljivost
 - SSKJ2, *Sprotni slovar slovenskega jezika*
- prva izbira: **prilagajanje** besed in besednih zvez slovenskemu jeziku
 - prevajanje
 - podomačevanje
 - tvorjenje
- **1) Pisno nepodomačene besede in besedne zveze**
 - *brexit, new age, adagio, bankster, outlet*
 - lastnosti izvornega jezika in slovenščine
 - *jumbo* [džámbo], *joker* [džóker], *jacuzzi* [džakúzi]
 - *judo* [júdo] oz. [džúdo], *goji* [góji] tudi [gódži]
- brisanje povezave med podstavno besedo in tvorjenko
 - *zoomati* proti *zumati*, *googlati* proti *guglati*, *skypati* proti *skajpati*
- zapis skupaj oz. narazen, besedna vrsta
 - *nouveau riche* > **nuvo riš* (ali celo **nuvoriš*)? prid. + sam.? sam. + sam.?
- družbene okoliščine, strokovna raba
 - *bitcoin* > *bitkojn*?
 - *allegro, fortissimo, a cappella, al fresco, decoupage*

Leksikalni vidik

2) Sobivanje različnih izrazov in jezikovni razvoj

- *sendvič*
- *outlet* (redko *odprodajnica*)
- *džins* in *jeans*
- *igričar* tudi *gejmer* in *gamer*
- *roast beef* > *rostbif* > *rozbif*

3) Prezemanje množinskih oblik na končni s

- *tapas* > *tapasi*, rod. *tapasov*

4) Nelatinične pisave

- podomačevanje!
 - *suši, šitaka, kazačok, cunami*

Jeziki z latinično pisavo

ALBANŠČINA
ESTONŠČINA
FINŠČINA
FRANCOŠČINA
ITALIJANŠČINA
MADŽARŠČINA
POLJŠČINA
SLOVAŠČINA
ŠPANŠČINA
TURŠČINA



Leksikalni vidik

5) Prevajanje prevzetih besed in besednih zvez

- *body art*
- *brainstorming* – viharjenje idej, možganska nevihta (SSKJ2)
- *airphones* – brezžične slušalke
- *body issues* – težave s samopodobo, nezadovoljstvo s svojim telesom

6) Pisno podomačevanje

- *fitnes, mobing*
- *selfi, pirsing*

- *kasting, tvit*

7) (Ne)ustaljenost?

- *brain trust, think tank* – možganski trust (SP 2001)

8) Tvorjenje novih izrazov

- *foodie, hoodie, groopie*

9) Prevzem pomena

- *patetičen, scenarij, platforma, edicija*



Leksikalni vidik

10) Mešanje slovenskih in tujih podstavnih besed in obrazil

- *anonimizirati, nietzschejanec/ničejanec, proaktiven*
- *anti..., de..., pro..., trans..*
- *pizzeria > *pizzerija > picerija*

11) Prekrivanke

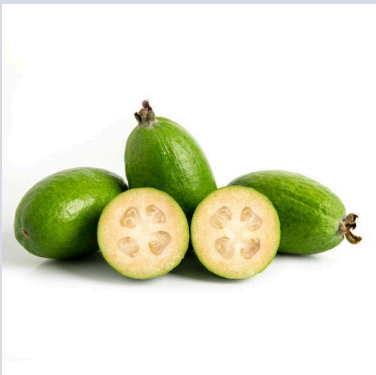
- *kočerja, ričota*
- *sfork – žvilice*
- *brunch – zasilo, kojtrk? 😊*



Primer iz Jezikovne svetovalnice

Vprašanje:

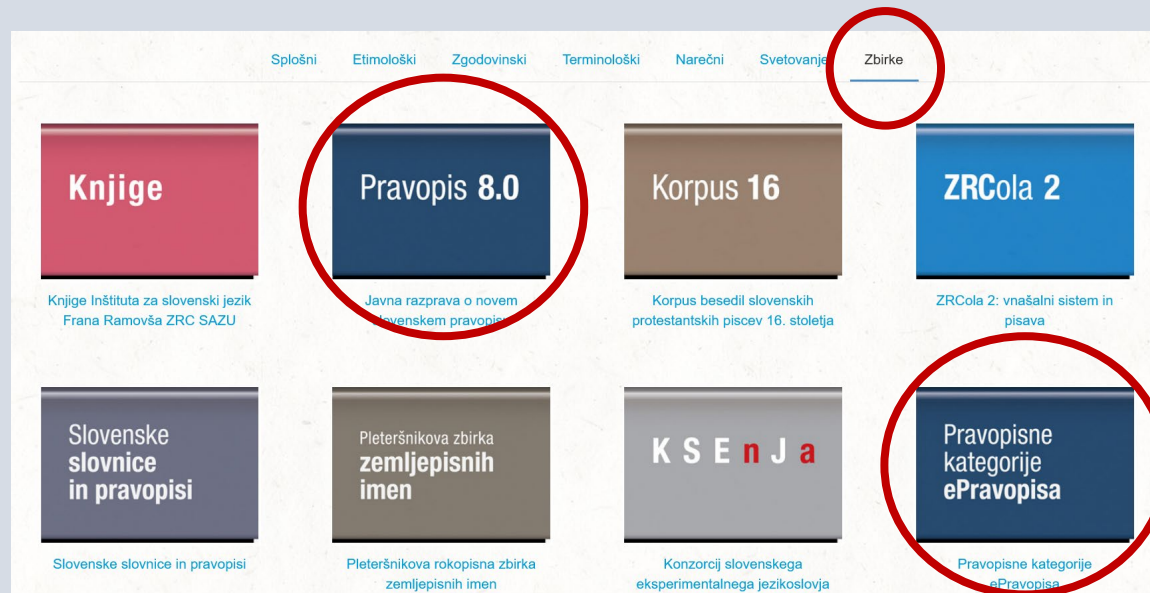
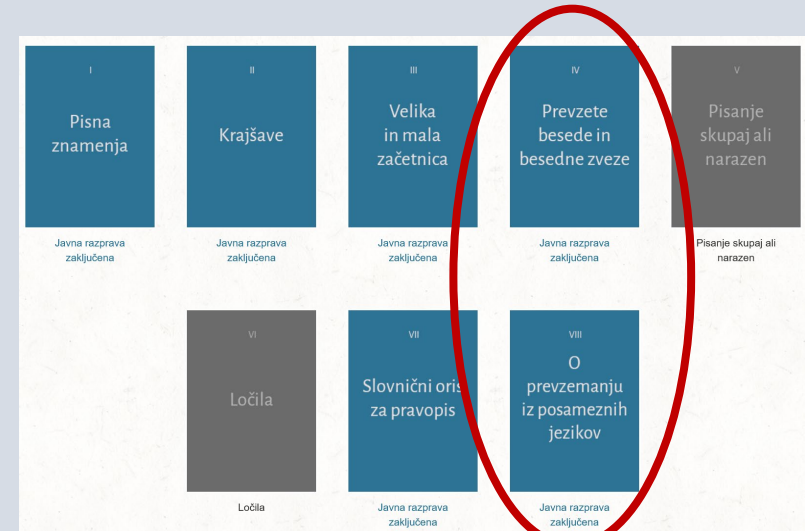
Pri reševanju križanke me je presenetilo, da je v isti križanki ena rastlina poimenovana *žížula*, druga pa *fejjoa*. Kako pojasnjujete različno podomačevanje?



- *žížula* ali *žížola* (*Zizyphus jujuba*) – starejša **poknjižena ljudska beseda**, včasih prevedena kot *kitajski datelj*, v ljudski rabi tudi *čičmak*
 - starejši varianti tudi *žížulek* in *žížulja*
 - v narečjih primorske narečne skupine (*žížola* – Sv. Anton)
 - v hrvaških čakavskih narečjih (*žížula* – Cres)
 - verjetno izposojeno iz stičnih italijanskih in furlanskih narečij (*šìšole* v Izoli, furlansko *'sìsule*, *'zìzule*)
 - lat. *zizyphum*
- *fejjoa* – novejša **kulturna izposojenka** (brazilska portugalsčina), redkeje podomačeno *fedžoja*

Priporočeno v branje

- **Fran**
 - *Pravopis 8.0*: poglavji **O prevzemanju iz tujih jezikov in Prevzete besede in besedne zveze**
 - *Pravopisne kategorije*: opisi sprememb glede na SP 2001





ZRC SAZU

• Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša • Inštitut za arheologijo • Zgodovinski inštitut Milka Kosa • Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta • Muzikološki inštitut • Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede • Inštitut za slovensko narodopisje • Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije • Filozofski inštitut • Geografski inštitut Antona Melika • Inštitut za raziskovanje krasa • Paleontološki inštitut Ivana Rakovca • Biološki inštitut Jovana Hadžija • Glasbenonarodopisni inštitut • Družbenomedicinski inštitut • Inštitut za kulturno zgodovino • Inštitut za antropološke in prostorske študije • Inštitut za kulturne in spominske študije •